

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
úsek inšpekčnej činnosti
Staré grunty 52, 841 04 Bratislava

**Správa o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu, podmienok
výchovy a vzdelávania v materských školách v školskom roku 2018/2019 v SR**

V školskom roku 2018/2019 bolo v materských školách (MŠ, škola) vykonaných **159** komplexných inšpekcií, čo predstavuje 5,3 % z celkového počtu MŠ v Slovenskej republike. Na podnet bolo vykonaných 7 školských inšpekcií¹, z toho 4 v Bratislavskom, 1 v Trnavskom a 2 v Žilinskom kraji. Kontrolovaných bolo **141** štátnych, **5** cirkevných (CMŠ) a **13** súkromných (SMŠ) škôl. S vyučovacím jazykom slovenským (VJS) bolo **146**, s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) **9** škôl, s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským (VJS/VJM) **4** školy. Z kontrolovaných škôl bolo **45** mestských a **114** obecných škôl.

Cieľom komplexnej inšpekcie bolo zistiť stav a úroveň² pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania (V a V). Zdrojom súhrnných informácií boli výsledky **489** samostatných priamych pozorovaní výchovno-vzdelávacieho procesu (v rozsahu **2 179** hodín), informačný dotazník pre riaditeľa MŠ, autodiagnostický dotazník pre učiteľov MŠ, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, fyzická prehliadka interiérov a exteriérov škôl, analýza dokumentácie kontrolovaných MŠ. Počas výkonu školskej inšpekcie boli zadávané dotazníky vnútorným (zamestnanci školy, rada školy) a vonkajším (zákonní zástupcovia, zriaďovateľ) partnerom riaditeľa školy. Na otázky týkajúce sa napr. prístupu učiteľov k deťom, organizácie a pravidiel fungovania, informačného systému, atmosféry, estetiky priestorov MŠ a spolupráce s verejnosťou odpovedalo **1 593** zákonných zástupcov, **121** zriaďovateľov, **363** členov rady školy a **841** zamestnancov MŠ (tabuľka č. 1 – č. 4).

V **364** triedach 159 MŠ bolo predprimárne vzdelávaných **7 141** detí. **Odložené plnenie povinnej školskej dochádzky** (OPŠD) malo **251** detí a **dobatočne odložené plnenie povinnej školskej dochádzky** (DOPŠD) mali **4** deti. Z celkového počtu detí bolo zaškolených **40 detí cudzincov**, **186** detí **z marginalizovanej rómskej komunity** (MRK). Pri V a V detí z MRK boli nápomocní 4 asistenti učiteľa. Učitelia sa cielene zameriavali na nadobúdanie a uplatňovanie hygienických návykov, sebaobsluhy, na preklopenie jazykovej bariéry. Sústredili pozornosť na primerané porozumenie a ovládanie štátneho jazyka, zabezpečenie pravidelnej dochádzky do MŠ tým, že vhodne motivovali ich zákonných zástupcov. Príčinou nepravidelnej dochádzky detí z MRK boli najmä ich chorobnosť, nezáujem zákonných zástupcov o ich inštitucionálne predprimárne vzdelávanie, finančná núdza zákonných zástupcov vzhľadom na zabezpečenie napr. obuvi a oblečenia deťom. Pedagogickí zamestnanci *zintenzívnili* návštevy v rodinách, argumentačnú osvetu týkajúcu sa dôležitosti V a V ich detí v MŠ a individuálny prístup pre zlepšenie edukačných výsledkov detí z MRK vrátane postupného, i keď čiastočného, odstraňovania jazykovej bariéry a dosiahnutia školskej spôsobilosti. Dopadom ich úsilia bola pozvoľne nadobudnutá dôvera niektorých zákonných zástupcov v MŠ týkajúca sa spolupráce s učiteľmi, záujmu o výchovno-vzdelávacie výsledky a účasti na školských i mimoškolských aktivitách. S informovaným súhlasom zákonných zástupcov bolo v bežných triedach **13** MŠ vzdelávaných **20** (0,28 %)

¹ MŠ, Medzilaborecká 4, Bratislava; MŠ, Lietavská 1, Bratislava; MŠ, Koniarkova 9, Bratislava; ZŠ s MŠ, Školská 13, Slovenský Grob; MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok; ZŠ s MŠ Dolná Krupá, Školská 12; MŠ, Prosiek 50

² percentuálne vyjadrenie úrovni: 100 % – 90 % *veľmi dobrá*, 89 % – 76 % *dobrá*, 75 % – 45 % *priemerná*, 44 % – 30 % *málo vyhovujúca*, 29 % – 0 % *nevyhovujúca* úroveň

detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP)³. Edukačné príležitosti pre deti so ŠVVP uvádzalo 28 (18 %) školských vzdelávacích programov.

Priebeh výchovy a vzdelávania

Učenie sa detí bolo sledované počas 489 samostatných priamych pozorovaní výchovno-vzdelávacieho procesu (v rozsahu 2 179 hodín). Z toho bolo uskutočnených 339 pozorovaní dopoludnia (v rozsahu 1 695 hodín) a 150 pozorovaní popoludní (v rozsahu 483 hodín).

Deti primerane reagovali (73 %) na poskytnuté informácie týkajúce sa *zámerov* VVČ, na inštrukcie a *očakávaní* učiteľov (71 %), ktoré ich orientovali na to, čo majú spoznať, vykonať, zvládnuť, a na ich požiadavky a spôsob ich výučby. Pozitívne reagovali na pochvalu, povzbudenie, usmernenie, zopakovanie učebného zadania alebo na rešpektovanie ich autonómie a individuality uplatnením adekvátnych výučbových metód. Deti z MRK zväčša vyžadovali usmerňovanie a pomoc učiteľov v riadených aj spontánnych činnostiach, tiež pri riešení sporadických konfliktov. Niektoré deti z MRK reagovali na pokyny učiteľov až po ich zadaní v maďarskom jazyku.

Akceptovanie výchovno-vzdelávacích potrieb, rozvojovej a výkonovej úrovne, momentálnych dispozícií intaktných detí (50 %) a detí so ŠVVP (64 %), a ojedinele ich učebného štýlu ovplyvnilo záujem a výkonnosť predprimárne vzdelávaných detí. K vytrvalosti, sebavedomiu a angažovaniu sa detí učiteľia prispievali vytvorenými *podmienkami* pre ich učenie sa (83 %), sporadicky uplatnenými inovačnými metódami, udržiavanou pozitívnou *učebnou klímou* (95 %), uplatňovaním *spätnej väzby* (85 %) a využívaním adekvátnych *didaktických pomôcok* (94 %), ktoré niektorí učiteľia zhotovili svojpomocne. Učiteľia dbali na priaznivé partnerské vzťahy a prívetivú komunikáciu a venovali v triedach, v ktorých boli vzdelávané deti z MRK a deti so ŠVVP zvýšenú pozornosť podporovaniu ich sociálnej interakcie s ostatnými deťmi.

Deti *spolupracovali* vo dvojiciach alebo v rôzne veľkých skupinách, vzájomne si radili a pomáhali, podporovali sa, boli ohľaduplné (74 %). Najintenzívnejšie sa to prejavilo v námetových hrách, v ktorých im boli aj niektorí učiteľia hrovými partnermi. Zvlášť deti vekovo mladšie a deti z MRK napodobňovali v hrách bežné životné situácie najmä z rodinného prostredia. K uvedomovaniu si vlastnej jedinečnosti, osobitosti spoluhráčov vrátane detí z MRK, ŠVVP a ľudí iných kultúr alebo cudzincov⁴, či dôsledkov konania detí a kultivovaniu ich postojov prispievali niektorí učiteľia uplatňovaním zážitkového učenia, príkladmi pravidiel slušného správania a oboznamovaním s rôznorodosťou kultúrnych tradícií.

V oblasti rozvíjania jazykových schopností detí, či už išlo o vyučovací alebo štátny jazyk, sa nevyskytli problémy v 82 % hodnotených škôl, pričom sa primerane zohľadňovali aj kultúrna identita a materinský jazyk detí. Deti dodržiavali *komunikačné konvencie* (74 %) a *chápali význam* slov, viacsmernej komunikácie (dialóg, rozhovor) a v rôznej podobe sprostredkovanej *informácie* (75 %). Vzhľadom na konkrétne učebné situácie vedeli primerane *vyjadriť* vlastné myšlienky, predstavy, názory, pocity a využiť získané poznatky alebo obhájiť svoje postoje a tvrdenia (70 %). Ak mali možnosť uvažovali nahlas, komentovali priebeh a výsledok vlastnej činnosti, reagovali na deťmi interpretované poznatky, skúsenosti, predstavy i komentáre k pozorovaným javom. Zväčša vedeli formulovať niekoľkoslovné vety, dorozprávať príbeh, opísať obrázok a ilustráciu, označiť prvé a posledné písmeno, rozdeliť slovo na slabiky, odovzdať podstatu informácie bez zmeny jej významu, určiť smer záznamu písma. Primerane reagovali na dramatické stvárnenie reči

³ Správa: Výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách v školskom roku 2018/2019 v SR

⁴ MŠ, Stavbárska 4, Žilina; MŠ, Cesta k vodojemu 4, Žilina

učiteľmi. Neprejavovali záujem o komunikáciu bezprostredne po fyzicky náročnejšej alebo zdĺhavej činnosti, či po odpočinku.

Komunikačné kompetencie detí boli obmedzované verbálnou aktivitou učiteľov, kladením uzavretých otázok, používaním slov v nesprávnych tvaroch či nárečia, u niektorých detí oneskoreným vývinom reči. Na jazykovo zmiešanom území niektorí učitelia dostatočne neovládali štátny jazyk alebo v triedach s VJM nevenovali pozornosť plynulému prechádzaniu z komunikácie v materinskom jazyku do komunikácie v slovenskom jazyku a naopak, alebo uplatňovali nevhodné učebné postupy a metódy (memorovanie, pamäťové učenie, nacvičovanie izolovaných slov, prekladová metóda). Konanie učiteľov malo dopad na porozumenie a komunikáciu detí v slovenčine. Deti sa navzájom dorozumievali v maďarskom alebo v rómskom jazyku, čo dopĺňali intenzívnou neverbálnou komunikáciou. V 4 školách⁵ učitelia výrazne obmedzili deťom možnosť nadobúdania základov, ovládania a používania štátneho jazyka. V 1 z nich, ktorá mala VJS⁶ bola VVČ uskutočňovaná v maďarskom jazyku. Učiteľky komunikovali s deťmi jazykom, ktorému rozumeli a podporovali ich tak pri získavaní vedomostí. Z dlhodobého hľadiska uplatnenia detí v spoločnosti však opomenuli potrebu preklenutia jazykovej bariéry dennodenným nadobúdaním základov a tým primeraným ovládaním štátneho jazyka.

Počiatočná čitateľská a multikultúrna gramotnosť detí bola v 1 MŠ⁷ pozitívne ovplyvnená spoluprácou s rómskou spisovateľkou, ktorá pravidelne deťom čítala rozprávky v slovenčine a rómčine.

Vývinové osobitosti a dopad inštrukcií a prístupu učiteľov boli reflektované preukázaním **motorických zručností** a zvládaním **úkonov**, ktoré boli potrebné pri používaní rôznych nástrojov, materiálov, náčinia a náradia (85 %), **digitálnych technológií** (68 %) a pri **sebaobsluže** (90 %). V rámci vytvorených možností boli vynaliezavé a navrhovali spôsoby **riešenia** úloh vyplývajúcich z učebných problémov (62 %) a vyhľadávali, triedili a spracovávali **informácie z rôznych zdrojov** (60 %). Vzhľadom na učebné zadanie a obsah činnosti im bolo učiteľmi v menšej miere umožnené analyzovať alebo porovnávať, experimentovať, skúmať, bádať a konfrontovať reálne s virtuálnym. Deti zväčša primerane technicky narábali s dielcami, fragmentmi a súčasťami väčších alebo menších celkov, telovýchovným náčiním, hračkami a zvládali úkony ovládania počítača, notebooku, interaktívnej tabule, digitálneho fotoaparátu alebo programovateľnej hračky. Činnosťami v účelovo vytvorených centrách demonštrovali skúsenosti napr. z environmentálnej, geografickej, informačnej, technickej, matematickej, čitateľskej, pisateľskej, hudobnej oblasti. Svoje záujmy uspokojovali najvýraznejšie v hrách a činnostiach podľa vlastného výberu, návrhu a organizovali ich, vedeli stanoviť a zdôvodniť pravidlá. Slabá angažovanosť učiteľov, nedostatok alebo neadekvátny stav (zastarané, pokazené, veku neprimerané) hračiek boli v niektorých prípadoch príčinami krátkeho trvania hier. Deti zvládali kreslenie, strihanie, lepenie, navliekanie, trhanie, jednoduché výtvarné techniky, konštruovanie, úpravu zovňajšku, zväčša adekvátne uplatňovali základné hygienické postupy a pri stolovaní boli samostatné. Primerane preukázali **grafomotorické spôsobilosti** (66 %). Zväčša sa bezproblémovo orientovali v rôznorodom učebnom prostredí, na vodorovnej alebo zvislej ploche. Vzhľadom na polohu záznamovej plochy správne uchopili grafický nástroj a vyvíjali s ním primeranú intenzitu tlaku na podložku. Viedli súvislé línie v rôznych smeroch, zachovávali požadovaný tvar, veľkosť a sklon grafického prvku, niektoré vedeli svoj výsledný

⁵ MŠ – Óvoda, Krásnohorská Dlhá Lúka 2; MŠ s VJM, Šíd 242 – Magyar Nevelési Nyelvű Óvoda, Gömörsid 242; MŠ s VJM – Óvoda, Školská ulica 69, Horné Mýto – Felsővámos; MŠ, Holiša 61

⁶ MŠ, Holiša 61

⁷ MŠ, Kameňany 17 (Zlatica Rusová, autorka rómskej detskej literatúry vydala v spolupráci s Úradom vlády SR tri rozprávkové knihy)

produkt podpísať veľkým tlačným písmom. Prípravné cvičenia, ktoré učitelia nie vždy uskutočňovali, napomáhali najmä uvoľňovať dominantnú ruku a zlepšiť koordináciu zraku a ruky. V činnostiach s výtvarným a grafomotorickým zameraním bolo uplatnenie kreativity, predstavivosti, fantázie a zručnosti detí v niektorých prípadoch limitované materiálom alebo veľkosťou podkladových formátov (A4, A5), obmedzeným spektrom nástrojov či farieb, a predlohou vytvorenou učiteľmi (predkreslený tvar, matrica, očakávaný výsledok činnosti). Deti adekvátne uplatňovali **pohybové** (87 %) **spôsobilosti**, zvládali základné **polohy** a **postoje**, ovládali techniku **základných** lokomočných **pohybov** (78 %) a ojedinele aj prvky detskej jogy. Reagovali na verbálne, vizuálne, zvukové pokyny, napodobňovali pohybový vzor učiteľa, rozumeli telovýchovnej terminológii, dodržiavali pravidlá pohybových a hudobno-pohybových hier, manipulovali s náčiním, prekonávali prekážky a pohybovali sa na náradí. Niektorí učitelia počas telesných cvičení a ranných cvičení nevenovali dostatočnú pozornosť správne držaniu tela a vykonávaniu cvikov z hľadiska tempa, presnosti a spôsobu, pozvoľnému zaťaženiu jednotlivých svalových skupín, rozsahu, aj z aspektu času trvania a obsahu cvičení. Deti z MRK a deti so ŠVVP sa zapájali do pohybových i umelecko-expresívnych činností. Rozvoj ich vizuo-motoricko-koordinačných schopností učitelia vzhľadom na ich osobitosti primerane podporovali fyzicky a časovo náročnými činnosťami a cvičeniami.

Inšpekčné zistenia týkajúce sa uplatňovania **hodnotiacich a sebahodnotiacich spôsobilostí** detí (52 %) boli porovnateľné so zisteniami z predchádzajúcich školských rokov. Deti boli pri posudzovaní a oceňovaní inšpirované učiteľmi, ktorí im často kládli zatvorené otázky a hodnotili (47 %) ich formálne alebo spôsobom „Páčilo sa mi/Nepáčilo sa mi“. Ak mali možnosť, dokázali slovne, graficky alebo symbolom označiť, hodnotiť a obhájiť svoje konanie, postoje, výsledky vlastnej činnosti alebo spoluhráčove i skupinové výkony a pokroky. Sporadicky boli informované o učebnom a osobnostnom prograse. Učitelia 2 MŠ⁸ aplikovali nevhodný systém hodnotenia detí založený na získavaní odmiern alebo udeľovaní čiernych a červených bodov.

Pozorované boli aj učebné situácie, keď deti spolupracovali iba ojedinele alebo pri plnení úloh zlyhali, či strácali záujem o činnosti, prípadne boli len pozorovateľmi. Rovnako nepriaznivé bolo, keď sa deti, ktorých rozvojová úroveň bola vyššia, len sporadicky zúčastňovali konverzácie týkajúcej sa postupov riešenia úloh a delenia rolí. Najmä deti vekovo mladšie alebo deti s nižšou rozvojovou úrovňou mali obmedzené možnosti na uplatnenie svojich schopností a osobnostných dispozícií zapojiť sa aktívne do VVČ. Niektorí učitelia zadali deťom úlohu, ale nedohliadli na to, akým spôsobom postupujú pri jej plnení alebo si nevšimli samoúčelné využívanie hračiek a didaktických pomôcok a z týchto dôvodov nedosiahli očakávaný výsledok činnosti. Dopadom konania učiteľov bolo obmedzenie rozsahu a efektivity nadobúdaných a uplatňovaných skúseností, neistota detí, ich nesamostatnosť, nespokojnosť, podobné alebo rovnaké výsledné produkty. **Príčinami boli z hľadiska didaktickej funkčnosti uplatňované málo účinné spôsoby, metódy, zásady a formy V a V učiteľmi:**

- vyučovanie charakteristické pre ZŠ alebo mimoriadne autoritatívny štýl učenia⁹ a nezvládanie manažovania výučby¹⁰
- nedodržiavanie metodík a metodických príručiek, čo sa odzrkadlilo na komunikačných, pohybových, výtvarných a grafomotorických výkonoch a výsledkoch činnosti detí

⁸ SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava (staršie deti získavali body, mladšie deti nálepky, ktoré si na konci mesiaca mohli vymeniť za drobný darček vo výmennom obchode s nálepkami, školskými potrebami, zápisníkmi a sladkosťami); ZŠ s MŠ, Udavské 80

⁹ MŠ, Koniarkova 9, Bratislava; ZŠ s MŠ, Udavské 80; MŠ, Nižná Olšava 72

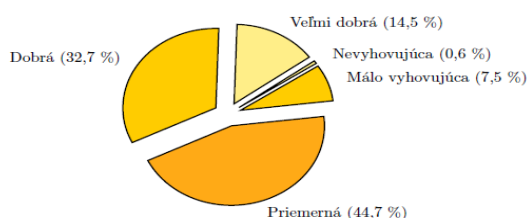
¹⁰ SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava

- nerešpektovanie individuality a autonómie dieťaťa
- jednotne zadefinované učebné zadania bez ohľadu na rozvojovú úroveň a vek detí, ktorými boli podcenené alebo precenené ich osobné možnosti
- zadanie úloh s jedným riešením podporujúce iba konvergentné myslenie
- nejednoznačné, nepostačujúce inštrukcie a motivačné podnety
- striktné určovanie možností postupov a riešení úloh
- neumožnenie dokončiť činnosť
- preťažovanie detí
- neprepájanie učiva s príkladmi zo života
- neponúknutie primeraného spektra a dostatku učebných pomôcok deťom
- uskutočňovanie činností, o ktoré deti neprejavovali záujem (napr. vyfarbovanie kopírovaných obrázkov pastelkami)
- neprimeraný verbálny alebo priamy zásah do procesu a výsledkov výtvarnej tvorby a počiatkových písateľských prejavov detí

Učenie sa detí bolo na priemernej úrovni (74 %).

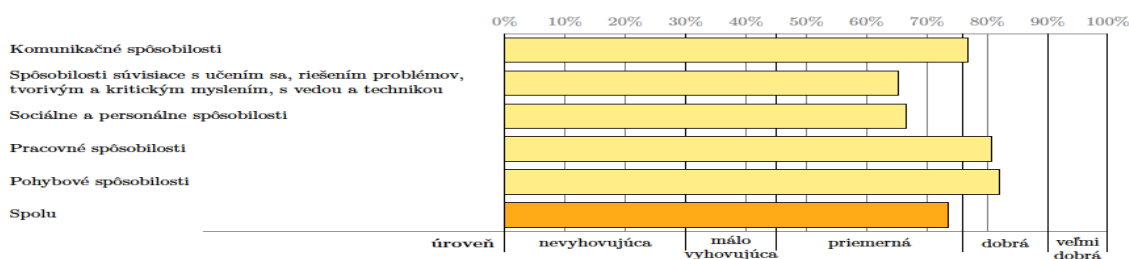
Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v učení sa detí znázorňuje graf č. 1 a úroveň dosiahnutú vo vybraných indikátoroch učenia sa detí uvádza graf č. 2.

Graf č. 1 *Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti učenia sa detí*

Na veľmi dobrej úrovni bolo učenie sa detí v 23, na dobrej v 52, na priemernej úrovni v 71 školách. Na *málo vyhovujúcej* úrovni bolo učenie sa detí v 12¹¹ a na *nevyhovujúcej* úrovni v 1 MŠ¹².

Graf č. 2 *Uplatňovanie spôsobilostí deťmi v MŠ*

Pozitívne zistenia

- bezprostredné dorozumievanie sa detí navzájom
- motorické zručnosti detí

Negatívne zistenia

- nedostatočný alebo chýbajúci priestor na autonómne konanie detí so sledovaním miery jeho prospešnosti
- formálne hodnotenie detí

¹¹ MŠ, Holiša 61; MŠ, Rankovce 19; MŠ, Livinské Opatovce 85; MŠ, Zubné 30; MŠ, Nižná Olšava 72; MŠ, Školská 919, Brodské; MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok; MŠ s VJM – Magyar Nyelvű Óvoda, Železničná 98, Michal na Ostrove; ZŠ s MŠ, Štefana Náhaluku 530, Liptovská Teplička; ZŠ s MŠ, Udavské 80; ZŠ s MŠ, Chocholná – Velice 311; ZŠ s MŠ, Berzehorská 154, Brzotín

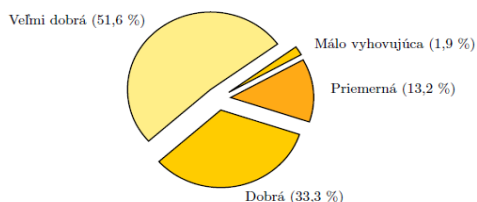
¹² MŠ s VJM, Šíd 242

Podmienky výchovy a vzdelávania

V súlade so zámermi stanovenými ŠkVP vytvárali školy *personálne* (88 %), *priestorové* (75 %), *materiálno-technické* (89 %) podmienky na zabezpečenie cieľov V a V a *podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia* (BOZ) detí pri V a V. Celkovo dosiahli podmienky V a V hodnotených škôl **dobrú úroveň** (88 %).

Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienok V a V znázorňuje graf č. 3 a úroveň dosiahnutú v jednotlivých sledovaných indikátoroch podmienok V a V graf č. 4.

Graf č. 3 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienok V a V

Na veľmi dobrej úrovni v oblasti podmienok V a V bolo 82, na dobrej 53, na priemernej 21 hodnotených MŠ a na *mälo vyhovujúcej* úrovni boli 3 MŠ¹³.

Personálne podmienky boli v hodnotených školách zabezpečené na **dobrej úrovni** (88 %).

Vedúci pedagogickí zamestnanci 129 (81 %) škôl spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie, v 30 (19 %) neabsolvovali príslušné vzdelávanie alebo nevykonali 1. atestáciu, či nespĺňali požadovanú dĺžku pedagogickej praxe. Ojedinele bol učiteľ opakovane poverený výkonom funkcie riaditeľa dlhšie ako 6 mesiacov napriek tomu, že zriaďovateľ nevyhlásil výberové konanie. V 1 škole¹⁴ riaditeľka priamu VVČ neuskutočňovala.

Pedagogickí zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky na výkon pedagogickej činnosti v 146 (92 %) MŠ¹⁵. Vzhľadom na potreby 186 detí z MRK nepracoval s touto skupinou v žiadnej MŠ učiteľ ovládajúci rómsky jazyk a nebol im nápomocný ani asistent učiteľa ovládajúci tento jazyk. V 5 MŠ¹⁶ bola edukácia týchto detí uskutočňovaná za prítomnosti asistenta učiteľa v rámci NP PRIM. Kvalifikačné požiadavky nespĺňalo 18 % učiteľov, čo je jednou z príčin identifikovaných nedostatkov v kvalite VVČ. V 1 MŠ¹⁷ s poldennou V a V predprimárne vzdelávanie uskutočňovala jedna (tá istá) učiteľka dopoludnia aj popoludní. Odborní zamestnanci pôsobiaci len v 3 školách spĺňali kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky na výkon odbornej činnosti, ale vzhľadom na vzdelávacie potreby detí so ŠVVP bol ich počet nedostačujúci¹⁸.

Priestorové podmienky vykazovali **priemernú úroveň** (75 %). Interiéry 146 (92 %) a exteriéry 132 (83 %) MŠ boli funkčné, udržiavané a umožňovali uskutočniť VVČ a s ňou súvisiace činnosti v súlade so ŠkVP¹⁹. Časť MŠ mala samostatnú telocvičňu (19 %), učiteľia niektorých MŠ využívali s deťmi telocvičňu inej školy (22 %), 2 MŠ²⁰ mali bazén, v 1 MŠ

¹³ MŠ, Čabradský Vrbovok 61; SMŠ, Jiskrova 3, Košice; MŠ, Zubné 30

¹⁴ SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava

¹⁵ *neuspokojivý stav odbornosti pedagogických zamestnancov* (ak boli kvalifikačné predpoklady nižšie ako 70 %, ŠI upozornil zriaďovateľa): SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava (38 %); SMŠ, Jiskrova 3, Košice (22 %); SMŠ, Ťahanovské riadky 23, Košice (57 %); MŠ, Prašník 94 (67 %)

¹⁶ MŠ, Telgárt 154; MŠ, Vaľkovňa 78; ZŠ s MŠ, Berzehorská 154, Brzotín; ZŠ s MŠ Štefana Náhaliku, Štefana Náhaliku 10, Liptovská Teplička; MŠ, Petrovany 275

¹⁷ MŠ, Nižná Olšava 72

¹⁸ Správa: *Výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách v školskom roku 2018/2019 v SR*

¹⁹ SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava – prevádzka 1 triedy nebola schválená RÚVZ

²⁰ SMŠ, Ťahanovské riadky 23, Košice; MŠ, Plevník – Drienové 255

saunu²¹ a v 1 MŠ²² pohybové štúdio vybavené telovýchovným náradím a náčiním vyhovujúcim požiadavkám dneška. Čiastočne debarierizované priestory malo len 23 (14 %) MŠ, čo nie je očakávaný optimálny stav. Funkčnosť vnútorných i vonkajších priestorov niektorých škôl ovplyvňoval ich nepriaznivý technický stav.

Materiálno-technické podmienky dosiahli **dobrú úroveň**²³ (89 %). Dostatočné spektrum detskej, odbornej literatúry a tlačovín malo 143 (90 %) škôl, didaktických pomôcok zodpovedajúcich potrebám detí a požiadavkám učebných osnov 153 (96 %) a kompenzačných pomôcok 10 (77 %) MŠ. Pozitívom bolo, že vedúci pedagogickí zamestnanci 148 (93 %) hodnotených škôl v spolupráci so zriaďovateľom priebežne aktualizovali a skvalitňovali materiálno-technickú základňu. V 1 MŠ²⁴ neboli pre oddych päť- až šesťročných detí 3 tried zabezpečené ležadlá. V ďalšej škole²⁵ nezodpovedali lôžka (postielky využívané v jasliach) veku a telesným rozmerom detí MŠ.

Príspevok určený na výchovu a vzdelávanie detí bol podľa vyjadrenia väčšiny riaditeľov využitý v súlade s príslušným zákonom najmä na nákup učebných pomôcok a spotrebného materiálu, prostredníctvom ktorých učitelia rozvíjali počiatkovú pohybovú, čitateľskú, pisateľskú, digitálnu, ekologickú, matematickú, pracovnú a dopravnú gramotnosť.

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia boli na **veľmi dobrej úrovni** (92 %). Sporadicky boli obmedzené prijatím vyššieho počtu detí do tried, uskutočňovaním zdravotného cvičenia ihneď po dopoludňajšom stolovaní (desiata) a činností, ktoré boli pre deti náročné vzhľadom na ich obsah, dĺžku trvania a nezohľadňovanie potreby relaxu detí, nakoľko činnosti nasledovali tesne za sebou.

Riaditelia vydali **školský poriadok** po prerokovaní v pedagogickej rade a rade školy, oboznámili s jeho obsahom zamestnancov 148 (93 %) a zákonných zástupcov 154 (97 %) MŠ, zverejnili ho na verejne prístupnom mieste. Školský poriadok upravoval podrobnosti o právach a povinnostiach osôb účastných na V a V 151 (95 %) MŠ, o prevádzke a vnútornom režime 140 (72 %), o podmienkach na zaistenie BOZ detí a ich ochrany pred sociálnopatologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím 149 (94 %) a o nakladaní s majetkom 139 (87 %) MŠ. Niektoré školské poriadky nereflektovali špecifické podmienky MŠ alebo obsahovali zavádzajúce informácie súvisiace s prijímaním a ospravedlňovaním neprítomnosti detí, či nemali jednoznačne zadefinované pravidlá realizácie pobytu vonku, krúžkovej činnosti, preberania a odovzdávania detí zákonným zástupcom a učiteľom. Obsahové spracovanie školského poriadku 1 MŠ s VJM²⁶ nebolo v štátnom jazyku identické s jeho verziou v maďarskom jazyku, pretože v nej absentovali informácie o prijímaní detí do MŠ, postupe pri ospravedlňovaní neprítomnosti dieťaťa v MŠ a pri porušení školského poriadku. Zákonným zástupcom národnostnej menšiny tým bolo obmedzené právo na získanie úplných informácií, čo malo dopad na ich konanie v príslušných situáciách. V 144 (91 %) MŠ boli dodržiavané pravidlá prevádzky a vnútorného režimu vrátane voľnej dostupnosti nápojov v triedach a na pobyte vonku. **Denné poriadky** vytvárali priestor pre vyvážené striedanie hry a učenia sa detí v 130 (82 %) MŠ, ale tento potenciál významná časť

²¹ MŠ, Perečínska 23, Snina

²² ZŠ s MŠ, Vývojová 228, Bratislava

²³ *mimoriadne vybavenie*: MŠ, Oštepová 1, Košice

málo vyhovujúca, nevyhovujúca úroveň: ZŠ s MŠ, Hlavná 37, Vysoká pri Morave; Evanjelická MŠ Dr. Filipa Melanchtona, Tupolevova 20, Bratislava; SMŠ, Narcisová 4, Košice; ZŠ s MŠ, Berzehorská 154, Brzotín; MŠ, Rankovce 19; ZŠ s MŠ, Červený Hrádok 235; MŠ, Ondrejovce 14; MŠ – Óvoda, Školská 39, Nána; MŠ, Školská 232, Slepčany; MŠ s VJM – Magyar Nyelvű Óvoda, Železničná 98, Michal na Ostrove – Szentmihályfa

²⁴ SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava

²⁵ ZŠ s MŠ, Udavské 80

²⁶ MŠ s VJM, Šíd 242 – Magyar Nevelési Nyelvű Óvoda, Gömörsíd 242

učiteľov nevyužívala a odsúvala herné činnosti na okraj. Pevne stanovený čas činností zabezpečujúcich životosprávu bol zakotvený v denných poriadkoch 157 (99 %) MŠ.

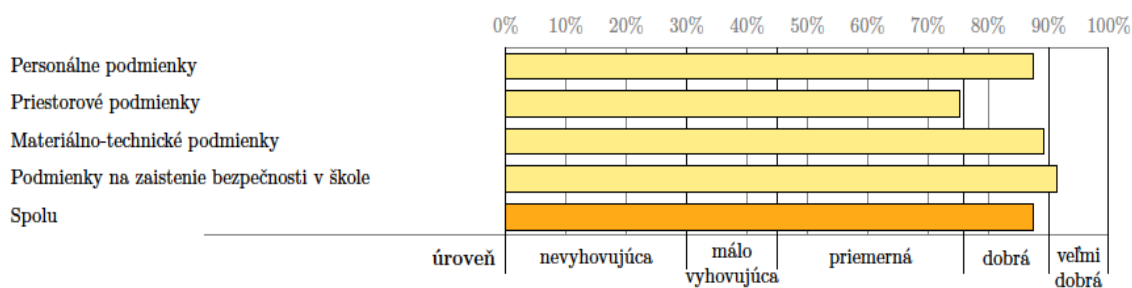
V 152 (96 %) MŠ boli vytvárané podmienky pre plnenie úloh, ktoré vyplývali z **preventívno-výchovných programov** a v 108 (68 %) MŠ pre **organizovanie aktivít v súlade so ŠkVP** (škola v prírode, výlety, exkurzie, saunovanie, športové výcviky) vrátane informovaného súhlasu zákonného zástupcu.

Tabuľka č. 1 Dotazník pre vnútorných a vonkajších partnerov riaditeľa školy – pravidlá chodu a život v MŠ

Otázky	Odpovede respondentov				
	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem posúdiť
Poznáte pravidlá organizácie a chodu/fungovania MŠ?	81 %	17 %	2 %	0 %	0 %
Máte dostatok informácií o živote a dianí v MŠ?	82 %	15 %	2 %	1 %	1 %
Ste spokojní s organizáciou a pravidlami chodu/fungovania MŠ?	78 %	18 %	2 %	2 %	1 %
Majú deti možnosť podieľať sa na vytváraní pravidiel života v trieda alebo v MŠ?	56 %	19 %	3 %	1 %	21 %
Máte vplyv na život a dianie v MŠ?	56 %	24 %	8 %	2 %	9 %

Pravidlá organizácie a chodu MŠ poznalo 98 % respondentov a dostatok informácií o živote a dianí v MŠ malo 97 % (odpoveďami áno a skôr áno), negatívne sa vyjadrili (odpoveďami skôr nie a nie) 2 % z nich. Spokojnosť s organizáciou a fungovaním MŠ uviedlo 96 %, nespokojnosť 3 % a nevyjadrilo sa 1 % zákonných zástupcov a zamestnancov (odpoveďou neviem posúdiť). Podiel detí na vytváraní triednych a školských pravidiel potvrdilo 75 % respondentov, 4 % uviedli, že deti nemali príležitosť zúčastniť sa tohto procesu a 21 % informácie o tejto možnosti vôbec nemali. Značná časť opýtaných (80 %) potvrdila, že má vplyv na život a dianie školy, pričom opačný názor zastávalo 10 % a situáciu nevedelo posúdiť 9 %. **Spokojnosť s pravidlami a fungovaním MŠ vyjadrilo celkovo 89 % respondentov.**

Graf č.4 Podmienky výchovy a vzdelávania v materských školách

Pozitívne zistenia

- personálne podmienky
- vybavenie didaktickými pomôckami vrátane digitálnych technológií
- stanovené pravidlá a ich dodržiavanie

Výrazné negatívne zistenie

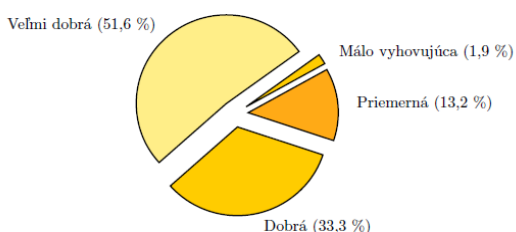
- **absentujúca bezbariérovosť** v 136 (86 %) hodnotených školách, čo je vzhľadom na bezproblémové pohybovanie a orientovanie sa detí so ZZ v interiéri a exteriéri nevyhovujúce a vyžaduje si urýchlené zlepšenie aj vzhľadom na povinné predprimárne vzdelávanie päť- až šesťročných detí v MŠ

Riadenie školy

Hodnotené školy vypracovali **školský vzdelávací program** (ŠkVP) v súlade so štátnym vzdelávacím programom (ŠVP) a s princípmi a cieľmi V a V školského zákona celkovo na **veľmi dobrej úrovni** (94 %). V 9 (6 %) MŠ učitelia priamou VVČ neuskutočňovali ŠkVP. Ich konanie spočívalo vo vedomom obídení niektorých výkonov a obsahov vzdelávania alebo v uplatňovaní vzdelávacích štandardov neplatných štátnych kurikul (ŠVP ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie, Program výchovy a vzdelávania v materských školách).

Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v spracovaní ŠkVP znázorňuje graf č. 5 a úroveň hodnotených indikátorov ŠkVP a graf č. 6.

Graf č. 5 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v spracovaní ŠkVP

Na veľmi dobrej úrovni bolo 138 ŠkVP, na dobrej úrovni 10 ŠkVP, na priemernej úrovni 2 ŠkVP. Na *málo vyhovujúcej* úrovni boli 4 ŠkVP²⁷ a na nevyhovujúcej úrovni 5 ŠkVP²⁸.

Vlastné zameranie a ciele V a V korešpondovali s reálnymi podmienkami 138 (80 %) a s koncepčným zámerom rozvoja 141 (89 %) MŠ. Zväčša boli dosiahnuteľné a orientované na environmentálnu a regionálnu výchovu, zdravý životný štýl alebo na rozvíjanie počiatkovej čitateľskej, sociálnej, dopravnej, digitálnej gramotnosti a pohybových spôsobilostí detí. V cirkevných školách aj na nadobúdanie a dodržiavanie náboženských postojov a zásad v živote dieťaťa. V MŠ, ktoré vzdelávali deti zo zmiešaného jazykového alebo znevýhodneného prostredia boli vlastné ciele V a V orientované na rozvoj ich komunikačnej, sociálnej a personálnej gramotnosti a na dosiahnutie ich školskej spôsobilosti. Nie všetci učitelia si uvedomovali, že dieťa pochádzajúce z iného jazykového prostredia, než prostredie, ktoré vytvára vyučovací jazyk, potrebuje najviac podporu pre zvládnutie vyučovacieho jazyka, lebo ten je hlavným nástrojom učenia sa. Predprimárne vzdelávanie všetkým **deťom so ŠVVP** (20), ktorých zákonní zástupcovia podali žiadosť o ich prijatie, zabezpečilo v rámci svojich možností 13 MŠ, čo prezentovali v ŠkVP. Vlastné zameranie a ciele V a V podporilo 152 (96 %) škôl zapojením sa do interných, regionálnych, národných programov a projektov.

Učebnými osnovami (UO) boli vzdelávacie štandardy jednotlivých vzdelávacích oblastí ŠVP v 97 (61 %) ŠkVP. V podobe obsahových celkov alebo projektov, v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom ŠVP boli UO vypracované v 49 (31 %) ŠkVP, v inej podobe vyhovujúcej potrebám MŠ ich malo vypracované 9 subjektov (6 %). Kombináciu vyššie uvedených spôsobov si zvolilo 5 (3 %) MŠ.

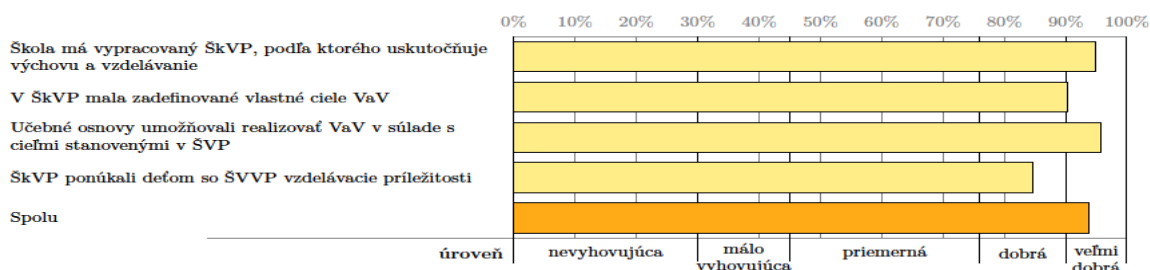
Riaditelia 149 (94 %) škôl **vydali ŠkVP** po **prerokovaní** v pedagogickej rade a rade školy, **oboznámili** s obsahom zákonných zástupcov a **zverejnili** ho na verejne prístupnom mieste.

Nedostatky v ŠkVP, ktoré nemali negatívny dopad na činnosť školy a na uskutočňovanie VVČ, týkajúce sa zväčša terminologických nepresností, nesprávnej citácie právnych predpisov, duplicitných alebo neaktuálnych informácií boli v niektorých prípadoch odstránené počas školskej inšpekcie.

²⁷ MŠ, Holiša 61; MŠ, Ostrý Grúň 187; MŠ, Ondrejovce 14; SMŠ DSA, Komenského 12, Trebišov

²⁸ MŠ, Obchodná 1, Stará Halič; MŠ a VJM, Šíd 242 – Magyar Nevelési Nyelvű Óvoda, Gömörvidék 242; MŠ, Zubné 30; MŠ, Oravský Biely Potok 37, MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok

Graf č. 6 Hodnotené indikátory ŠkVP

Pozitívne zistenia

- súlad vlastných cieľov V a V a zamerania ŠkVP s podmienkami školy a s koncepcným zámerom rozvoja školy
- vypracovanie UO najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom ŠVP
- oboznámenie s obsahom ŠkVP

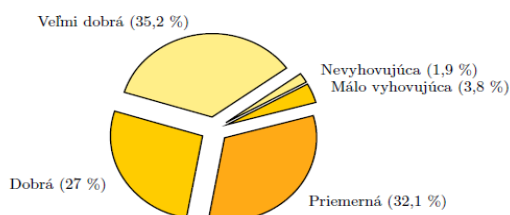
Negatívne zistenie

- formálnosť v spracovaní ŠkVP
- neplnenie ŠkVP priamou VVČ

V oblasti **riadenie škôl**²⁹ boli okrem ŠkVP posudzované aj stav a úroveň realizovania procesov *vnútorného systému kontroly a hodnotenia* (58 %), *formovanie klímy a kultúry školy* (98 %) a *zabezpečovanie služieb školy* (92 %), *realizácia procesov pedagogického riadenia* (67 %).

Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti riadenia školy znázorňuje graf č. 5 a úroveň dosiahnutú v jednotlivých sledovaných indikátoroch riadenia školy včítane ŠkVP uvádza graf č. 6.

Graf č. 5 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti riadenia školy

Na veľmi dobrej úrovni v oblasti riadenia bolo 56, na dobrej 43, na priemernej 51 škôl, na *málo vyhovujúcej* 6 MŠ³⁰ a na *nevyhovujúcej* úrovni boli 3 MŠ³¹.

Predpokladom optimálneho fungovania procesov v MŠ je premyslená, systematická a efektívna vnútroškolská kontrola prioritne orientovaná na učenie sa detí a vyučovanie učiteľom. Očakávaným dopadom cielej kontroly a spätnej väzby je získanie objektívnych informácií o úrovni vzdelávacích výsledkoch detí a o stave podporovania ich výkonov

²⁹ *neumožnený výkon kompetencií riaditeľa zriaďovateľom*: SMŠ, Narcisová 4, Košice; MŠ, Livinské Opatovce 85; MŠ, Oravský Biely Potok 7; Evanjelická MŠ Dr. Melanchtona, Tupolevova 20, Bratislava

³⁰ MŠ, Čabradský Vrbovok 61; MŠ, Holiša 61; MŠ, Ladomerská Vieska 86; MŠ, Ondrejovce 14; SMŠ DSA, Komenského 12, Trebišov; MŠ s VJM – Magyar Nyelvű Óvoda, Železničná 98, Michal na Ostrove

³¹ MŠ s VJM, Šíd 242; MŠ, Zubné 30; MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok

a osobnostného rozvoja učiteľmi. Vedúci pedagogickí zamestnanci v **ročnom pláne vnútornej kontroly**, ktorý bol zameraný na viaceré oblasti VVČ v 112 (70 %) školách, stanovili kritériá, stratégie, metódy, formy, nástroje hodnotenia detí v 136 (86 %) a pedagogických zamestnancov v 122 (77 %) MŠ, a zväčša aj termíny kontroly. **Vnútorný systém kontroly a hodnotenia** dosiahol **priemernú úroveň** (58 %). Z aspektu ovplyvnenia efektivity VVČ a skvalitnenia činnosti školy v oblasti V a V detí bol celkovo málo účinný tým, že reálne kontrolnú činnosť vykonávalo 77 (48 %) riaditeľov či zástupcov riaditeľa pre MŠ a len 36 (23 %) prijímalo opatrenia k zisteným nedostatkom a kontrolovalo ich plnenie. Mnohí z vedúcich pedagogických zamestnancov formálne reflektovali zistený stav (neoznačenie nedostatkov, nejasné závery vzhľadom na stanovený cieľ hospitácie a zámer VVČ, absencia splniteľných a merateľných opatrení). Predpokladanými príčinami opomenutia podstaty zistení boli nejednoznačná konkretizácia stanovených hospitačných cieľov, nepoukázanie na silné stránky VVČ a na oblasti vyžadujúce si zlepšenie z aspektu učenia sa detí a vyučovania učiteľom. *Demotivačným faktorom v zmene pedagogického myslenia učiteľov bolo podcenenie významu kontroly a hodnotenia* 78 (49 %) *vedúcimi pedagogickými zamestnancami*. V mnohých prípadoch hodnotenie VVČ vedúcimi pedagogickými zamestnancami nekorešpondovalo s výsledkami priamych pozorovaní školských inšpektorov.

Riaditelia 147 (93 %) škôl považovali v zadanom dotazníku **sebahodnotenie** za užitočné. Autoregulačný mechanizmus vlastnej pedagogickej práce uplatňovali v 53 (33 %) školách, pričom podporu uviedlo 45 (28 %) riaditeľov. Poskytli im ju 22 (14 %) zriaďovatelia, v 27 (17 %) prípadoch MPC, v 7 (4 %) ŠPÚ a v 6 (4 %) MŠVVaŠ SR. Niektorí riaditelia uvádzali, že autoevalváciu konzultovali s inými riaditeľmi škôl, školskými úradmi, zákonnými zástupcami alebo radou školy. *V realizácii sebahodnotenia absentovala dôkladnejšia analýza, spôsoby a stratégie realizácie zmien v systéme fungovania školy, v pedagogickom riadení a skvalitňovaní VVČ*, čo si riaditelia škôl uvedomovali. Ako byrokratická záťaž bez významného vplyvu na kvalitu bolo sebahodnotenie vnímané v 15 (9 %) MŠ.

V rámci pedagogického riadenia majú **poradné orgány riaditeľa** (PO) nezastupiteľné miesto vzhľadom na plnenie konkrétnych úloh v oblasti V a V. Očakávané cieľavedomé a efektívne koordinovanie činnosti pedagogickej rady a metodického združenia, delegovanie kompetencií týkajúcich sa stavu a úrovne VVČ vytvára predpoklad, že stanovené ciele V a V bude škola naplňovať. **Poradné orgány** boli zriadené v 147 (92 %) školách. Činnosť vykonávali v súlade so svojimi **funkciami** v 78 (49 %) školách. Funkciu koordinovania didakticko-metodických otázok výučby podporovali v niektorých lokalitách spoločné stretnutia učiteľov jednotriednych škôl. *Zanedbanie kontrolno-hodnotiacej a odbornometodickej funkcie PO riaditeľa* (51 %) *malo dopad na naplňovanie cieľov V a V, jednotný postup pri skvalitňovaní VVČ, implementovanie účinných stratégií, analýzu výkonu a progresu detí*. Zväčša bola činnosť PO týchto škôl zameraná na prevádzkové zabezpečenie MŠ a organizovanie aktivít. Možnými príčinami boli nezáujem vedúcich pedagogických zamestnancov a vedúcich metodického združenia, nedostatočné riadiace či odborné kompetencie.

Podporovanie, udržiavanie a rozvíjanie **profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov** bolo deklarované v 119 (75 %) ročných plánoch kontinuálneho vzdelávania, ktorými školy prevažne akceptovali vlastné zameranie, potreby, ciele a poslanie V a V. Vedúci pedagogickí zamestnanci iba sporadicky sledovali, či skúsenosti zo vzdelávaní učiteľia aplikovali a do akej miery ovplyvnili kvalitu VVČ. Niektorí učiteľia prezentovali, že nadobúdali odborné informácie aj na seminároch, konferenciách a regionálnych aktivitách profesijných organizácií alebo v rámci uzavretých skupín na Facebooku. Boli aj takí, ktorí preferovali len samoštúdium. Učiteľia v rozhovore uviedli, že získané skúsenosti

zo vzdelávaní uplatňovali vo VVČ, čo nie vždy korelovalo so zisteniami školských inšpektorov.

Efektivita riadiacich procesov mala dopad nielen na výsledky učenia sa detí (74 %) a exponovanie pozitívnych zmien vo vyučovaní, ale mala vplyv aj na **klímu, kultúru** (98 %) a **služby školy** (92 %), ktoré v hodnotených školách vykazovali **veľmi dobrú úroveň**. Úspešnosť škôl ovplyvňovalo podporovanie spolupráce a udržiavanie prosociálnych vzťahov všetkých zúčastnených osôb na V a V (98 %), dodržiavanie stanovených pravidiel (97 %), zachovanosť priestorov (98 %), aj uskutočňovanie rôznorodých mimoškolských a školských aktivít, krúžkov a edukačných projektov³² (83 %), aj účinná spolupráca s rôznymi inštitúciami³³ (85 %). Pozitívny dopad malo aj poskytovanie operatívnych a odborných informácií, ktorými učitelia poskytovali pomoc zákonným zástupcom pri riešení edukačných problémov a pri napomáhaní napredovania ich detí (92 %). Svojim konaním MŠ získavali a upevňovali dôveru zákonných zástupcov a verejnosti v inštitucionálne predprimárne vzdelávanie. Učitelia v rámci poradenského a informačného systému využívali aj zistenia z **pedagogického diagnostikovania** (občas i z analýz portfólií detí), v mnohých prípadoch **formálneho** a obmedzujúceho v prispôsobovaní činností vzhľadom na rozvojovú a výkonovú úroveň detí. S informovaným súhlasom zákonných zástupcov organizovali MŠ mimoškolské aktivity a krúžkovú činnosť, ktorú zabezpečovali zväčša externými lektormi. Výsledky detí prezentovali MŠ na výtvarných³⁴, športových alebo kultúrno-spoločenských prehlídkach, na ktorých mnohé deti významne uspeli. Sporadicky boli krúžky³⁵ uskutočňované v dopoludňajšom čase, čím bolo zúčastneným deťom zamedzené podieľať sa na plnení zámerov VVČ podľa ŠkVP alebo ihneď po obedňajšom stolovaní, čím bolo obmedzené ich právo na odpočinok.

Tabuľka č. 2 Dotazník pre vnútorných a vonkajších partnerov riaditeľa školy – klíma a kultúra MŠ

Otázky	Odpovede respondentov				
	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem posúdiť
<i>Je klíma v MŠ priaznivá, priateľská?</i>	86 %	13 %	4 %	1 %	4 %
<i>Správajú sa zamestnanci k deťom priateľsky?</i>	88 %	9 %	1%	0 %	2 %
<i>Podporujú vedúci pedagogickí zamestnanci spoluprácu a prosociálne vzťahy medzi deťmi, zamestnancami, zákonnými zástupcami a lektormi krúžkov?</i>	82 %	11 %	4 %	0 %	3 %
<i>Prevláda v MŠ vzájomná podpora a spolupráca osôb, ktoré sa podieľajú na V a V vrátane lektorov krúžkov?</i>	70 %	20 %	3 %	2 %	5 %
<i>Dbajú zamestnanci na čistotu, estetiku a bezpečnosť vnútorných a vonkajších priestorov MŠ?</i>	90 %	8 %	1 %	0 %	1 %

³² ZŠ s MŠ, Vývojová 228, Rusovce (vzhľadom na zakomponovanie projektov do VVČ v súlade so ŠkVP bol aj bežný deň v MŠ výnimočný); MŠ, Hlavná 406, Jakubov (Projekt BIG SK - AT v rámci Interreg V-A SK-AT pod názvom "Koooperácia v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne SK - AT"); MŠ, Lietavská 1, Bratislava (multikultúrny projekt Farebný svet, garantovaný program pre národnostné menšiny v SR Cesty priateľstva); ZŠ s MŠ, Čeladnice 125 (medzinárodný projekt Fibonovci); MŠ, Šoltésovej 12, Nové Zámky (európsky projekt EUROZPRÁVKA); MŠ, Jarná 7, Žilina (regionálna výchova v MŠ Rozprávkový kolovrátk)

³³ verejná, štátna správa, komerčný sektor, mimovládne organizácie, občianske združenia, športové kluby, zložky integrovaného záchranného systému atď.

³⁴ MŠ, Šoltésovej 12, Nové Zámky; MŠ, Ľ. Fullu 8, Topoľčany; MŠ, Dvorany nad Nitrou 22; SMŠ Hviezdoslavova 78, Zlaté Moravce

³⁵ MŠ, Medzilaborecká 4, Bratislava; SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava; MŠ – Óvoda, Gemerská Hôrka 7; ZŠ s MŠ, Kostolná 28, Hrnčiarovce nad Parnou; MŠ, Bernolákova 252, Námestovo; MŠ, Prosiek 50

Spokojnosť s klímou MŠ prejavilo 96 % oslovených respondentov (zákonní zástupcovia, zamestnanci školy, rada rodičov, zriaďovatelia). **Kultúru z hľadiska udržiavania a estetiky priestorov školy** ocenilo **98 % opýtaných**.

V 2 školách³⁶ zamestnanci a zákonní zástupcovia vyjadrili kritický názor na riaditeľa v tom zmysle, že pomerne často pociťovali z jeho strany výraznú autoritatívnosť s dopadom na napäté medzilidské vzťahy a tým na pracovnú klímu.

Tabuľka č. 3 Dotazník pre vnútorných a vonkajších partnerov riaditeľa školy – poradenské služby

Otázka	Odpovede respondentov				
	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem posúdiť
Máte dostatok informácií o výchovno-vzdelávacích výsledkoch a napredovaní vášho dieťaťa?	68 %	23 %	5 %	3 %	1 %

Zákonní zástupcovia boli spokojní s poskytovanými informáciami o výchovno-vzdelávacích výsledkoch a napredovaní svojho dieťaťa (91 %). Málo informácií o napredovaní dieťaťa malo 8 % z nich.

Tabuľka č. 4 Dotazník pre vnútorných a vonkajších partnerov riaditeľa školy – informačný systém

Otázky	Odpovede respondentov				
	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem posúdiť
Je informačný systém MŠ (vrátane podnetov, návrhov prípadne sťažností) dostatočne otvorený?	77 %	17 %	3 %	1 %	2 %
Vzájomná výmena informácií funguje dobre, je obojstranne ústretová a efektívna?	83 %	14 %	2 %	1 %	1 %

S informačným systémom a vzájomnou výmenou informácií bolo spokojných 96 % respondentov (zákonných zástupcov, zamestnancov a zástupcov rady školy).

Pedagogické riadenie bolo na **priemernej úrovni**³⁷ (67 %). Jeho dôležitým aspektom okrem PO riaditeľa a podpory rozširovania profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov je rozhodovanie.

Hodnotené školy evidovali 3 309 žiadostí o prijatie detí do MŠ, z nich 561 (17 %) nebolo vybavených kladne vzhľadom na nedostatočnú kapacitu MŠ alebo nespĺňanie stanovených ostatných podmienok prijatia. Riaditelia 119 (75 %) škôl pri **rozhodovaní** rešpektovali právne predpisy. Pri **prijímaní**³⁸ detí do MŠ dodržiavali **princíp rovného prístupu k V a V, zákaz všetkých foriem diskriminácie**, právnymi predpismi stanovené podmienky a ostatné podmienky prerokované v pedagogickej rade. Štvrtina riaditeľov nerešpektovala zásady

³⁶ ZŠ s MŠ, Liptovská Kokava 391; MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok

³⁷ málo vyhovujúca úroveň: SMŠ, Narcisová 4, Košice; MŠ – Óvoda, Krásnohorská Dlhá Lúka 2; ZŠ s MŠ, Kostolná 28, Hrnčiarovce nad Parnou
nevyhovujúca úroveň: SMŠ, Jiskrova 3, Košice; SMŠ DSA, Komenského 12, Trebišov; MŠ, Rumanova 4, Košice; ZŠ s MŠ, Berzehorská 154, Brzotín; MŠ, Hincovce 28; MŠ, Školská 919, Brodské; MŠ s VJM – Óvoda, Komenského 1113, Gabčíkovo; MŠ s VJM – Óvoda, Školská ulica 69, Horné Mýto – Felsóvámos; MŠ s VJM – Magyar Nyelvű Óvoda, Železničná 98, Michal na Ostrove – Szentmihályfa; ZŠ s MŠ, Plavecký Peter 89; MŠ, Prašník 94

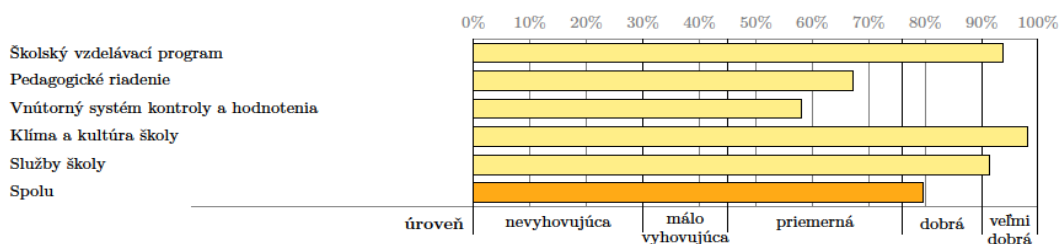
³⁸ absencia podmienok prijímania detí do MŠ: MŠ, Ondrejovce 14; MŠ, Jelenecká 72/A, Nitrianske Hrnčiarovce

a normy upravujúce prijímanie detí do MŠ stanovením diskriminačných podmienok³⁹, prijatím väčšieho počtu detí, prijímaním detí bez žiadosti alebo nevydaním rozhodnutia o prijatí/neprijatí.

Hlavné dokumenty MŠ boli prerokované v pedagogickej rade a v rade školy. Riaditelia zväčša vypracovali *plán práce*, ktorý považovali pre činnosť školy za potrebný. Školy s VJM, s VJS/VJM viedli pedagogickú dokumentáciu dvojjazyčne. Učitelia viedli v prevažnej miere triedne knihy a osobné spisy detí trvalým spôsobom, na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva. Neúplné údaje a záznamy v pedagogickej dokumentácii niektorých škôl boli na podnet školských inšpektorov odstránené počas výkonu školskej inšpekcie.

Riadenie školy bolo na **dobrej úrovni** (80 %).

Graf č. 5 Riadenie materských škôl

Pozitívne zistenia

- rozhodovanie riaditeľov o prijatí dieťaťa do MŠ akceptovaním princípov V a V
- podporovanie rozvíjania profesijných kompetencií učiteľov
- informačný systém
- pozitívna klíma, spolupráca a prosociálne vzťahy všetkých osôb zúčastnených na V a V
- rešpektovanie stanovených a dohodnutých pravidiel pedagogickými zamestnancami

Negatívne zistenia

- nerešpektovanie zásad a noriem pri rozhodovaní v prijímacom konaní (25 % riaditeľov)
- nenaplnenie základných funkcií PO riaditeľa (51 %) a ich formálnosť v činnosti
- neplnenie kontrolnej činnosti vedúcich pedagogických zamestnancov (49 %)
- neprijímanie opatrení k zisteným nedostatkom (75 %)

Záver

Priama VVČ bola uskutočňovaná učiteľmi podľa *školských vzdelávacích programov*, ktorých vlastné ciele vychádzali z princípov a cieľov V a V a zo štátneho vzdelávacieho programu, pričom zároveň odrážali reálne podmienky škôl a ich koncepčné zámery rozvoja. Školské vzdelávacie programy jednoznačne deklarovali konkrétny spôsob spracovania *učebných osnov* vytvárajúcich predpoklad komplexnej podpory rozvoja kľúčových kompetencií detí.

Deti primerane ovládali a používali materinský a štátny jazyk. Porozumeli v rôznej forme odovzdanej informácie. Dodržiavali komunikačné konvencie. Širšiu škálu výrazových prostriedkov využívali v spontánných činnostiach. Na národnostne zmiešanom území z dôvodu preklenutia jazykovej bariéry sa dorozumievali v maďarskom a rómskom jazyku. Negatívom pri rozvíjaní *komunikačných spôsobilostí* bolo kladenie uzatvorených otázok,

³⁹ ZŠ s MŠ, Hlavná 37, Vysoká pri Morave; Evanjelická MŠ Dr. Melanchtona, Tupolevova 20, Bratislava; MŠ, Zvolenská 23, Nitra; MŠ, L. Fullu 8, Topoľčany; MŠ, Zubné 30; ZŠ s MŠ, Školská 12, Dolná Krupá

používanie gramaticky nekorektných tvarov, uplatňovanie najmä memorovania a prekladovej metódy.

Ak mali deti poskytnuté príležitosti, boli vynaliezavé, spracovávali informácie z rôznych zdrojov, obhajovali svoje postoje a tvrdenia. Výnimočne analyzovali, porovnávali alebo prepájali poznatky s príkladmi zo života. Jednotne zadefinované učebné zadania bez ohľadu na rozvojovú úroveň, vek a momentálne dispozície detí, ojedinelé akceptovanie štýlov učenia sa ovplyvnili úroveň *spôsobilosti súvisiacich s učením sa, riešením problémov, tvorivým a kritickým myslením, s vedou a technikou*.

Sociálne a personálne spôsobilosti detí vykazovali priemernú úroveň. Deti spolupracovali, boli pozorné a ústretové, pomáhali si. Dodržiavali sociálne konvencie a akceptovali kultúrnu rozmanitosť spoluhráčov. Pri vytvorených možnostiach dokázali vyjadriť svoje pocity, predstavy, názory a obhájiť vlastné konanie. Prevažne však uplatňovali odpozorovaný spôsob hodnotenia učiteľov „Páčilo sa mi“.

Deti preukázali adekvátne *motorické a pracovné spôsobilosti* pri používaní rôznych materiálov, nástrojov, digitálnych technológií a pri sebaobsluže. Zvládali strihanie, lepenie, trhanie, navliekanie, konštruovanie s rôznorodými komponentami. Správne uchopili grafický nástroj a vyvíjali ním primeraný tlak na podložku. Ich výkony ale boli vymedzované aj nejednoznačnými motivačnými podmetmi, nedostatkom alebo nevhodnými učebnými pomôckami a neumožnením dokončiť činnosť.

Deti reagovali na pokyny a telovýchovnú terminológiu, napodobňovali pohybový vzor učiteľa, dodržiavali pravidlá pohybových a hudobno-pohybových hier. Bezproblémovo sa orientovali v konkrétnom prostredí a rôznymi spôsobmi sa adekvátne pohybovali. Zvládali základné polohy a postoje, ovládali techniku základných lokomočných pohybov a manipulovania s náčiním. Pri uplatňovaní *pohybových spôsobilostí* učitelia nedbali najmä na správne držanie tela a techniku vykonania cvikov.

Pretrvávajúcim zistením vyžadujúcim si zlepšenie bolo výrazné dominovanie učiteľov, ktorí uplatňovali slovné, prevažne monologické metódy, neustúpili z postupov navrhnutého riešenia a zadávali úlohy zamerané len na konvergentné myslenie alebo nežiaduco zasahovali do kreatívneho sebarealizovania sa detí. Nedôsledne uskutočnené postupy a úkony alebo nezvládnutie edukačných výkonov deťmi boli dopadom slabej motivácie a monitorovania ich konania, a tiež podcenenia metodických odporúčaní (metodiky, metodické príručky).

Personálna štruktúra MŠ zodpovedala spôsobu organizácie výchovy a vzdelávania, prevádzke, počtu a potrebám predprimárne vzdelávaných detí. V 13 % to tak nebolo, pretože riaditelia nezabezpečili príslušný počet pravidelne sa striedajúcich učiteľov v triedach s celodennou výchovou a vzdelávaním alebo v triede s deťmi mladšími ako tri roky, čo malo dopad na ich klímu, bezpečnosť účastníkov výchovno-vzdelávacej činnosti a v nemalej miere aj na vzdelávacie výsledky detí.

Priestorové a materiálno-technické podmienky zväčša zodpovedali potrebám predprimárneho vzdelávania. Prispelo k tomu aj účelné využívanie príspevku určeného na výchovu a vzdelávanie detí. Učitelia zakúpenými učebnými pomôckami a spotrebným materiálom podporovali uplatňovanie elementárnych gramotností v rámci vzdelávacieho obsahu ŠKVP. *Vstupné a vnútorné priestory boli čiastočne bezbariérové upravené len v 14 % navštívených škôl, čo je výrazne poddimenzovaný a nedostačujúci stav vzhľadom na potenciálne bezproblémové pohybovanie sa detí, zákonných zástupcov a zamestnancov so zdravotným znevýhodnením v priestoroch MŠ.*

Riaditelia zadefinovali, prerokovali a zverejnili pravidlá organizácie výchovno-vzdelávacej činnosti, chodu MŠ, bezpečnosti a vzájomných vzťahov účastníkov výchovy a vzdelávania vrátane ich práv a povinností v *školskom poriadku*, ktoré všetci zúčastnení adekvátne dodržiavali. Dennými poriadkami jednotlivých tried vytvorili podmienky pre striedanie sa

riadených a spontánných činností s informovaním o pevne stanovenom čase životosprávy detí.

Vnútorný systém kontroly a hodnotenia bol celkovo málo účinný. Reálne kontrolnú činnosť vykonávalo 48 % vedúcich pedagogických zamestnancov a len 23 % prijímalo opatrenia k zisteným nedostatkom a kontrolovalo ich plnenie. Najmä ľahostajnosť alebo nevedomosť riadiacich zamestnancov boli dôvodom zisteného, však neakceptovateľného uvedeného stavu.

Riaditelia považovali autoregulačný mechanizmus vlastnej práce školy za prospešný, 9 % z nich za byrokratickú záťaž. **Sebahodnotenie** reálne uplatňovalo 33 % sledovaných škôl. Vedúci pedagogickí zamestnanci určili **stratégie** uplatňované pri výchove a vzdelávaní, plnení cieľov školy. Od **poradných orgánov riaditeľa** sa očakávala najmä zaangažovanosť na skvalitňovaní výchovno-vzdelávacej činnosti implementovaním účinných postupov vychádzajúcich z analýzy výkonu a progresu detí. Negatívnym javom vyžadujúcim zlepšenie bola nedôslednosť 51 % tých, ktoré *nenapĺňali kontrolno-hodnotiacu a odbornometodickú funkciu*. Riaditelia podporovali **rozširovanie profesijných kompetencií učiteľov**, ktorí *skúsenosti z rôznych foriem vzdelávania málo využívali vo výchovno-vzdelávacej činnosti*. Prispela k tomu aj málo efektívna činnosť poradných orgánov riaditeľa.

V materských školách udržiavali otvorenú, priaznivú **klímu a kultúru**. Pedagogickým zamestnancom záležalo na rešpektovaní detí a ich osobnostnému rozvoju vytvárali podmienky aj organizovaním rôzne zameraných krúžkov, mimoškolských aktivít, projektov a plnením úloh národných preventívno-výchovných programov. Prispeli k tomu vcelku účinne zabezpečeným **informačným systémom a odborným poradenstvom** pre zákonných zástupcov, ktoré sa týkalo najmä riešenia vzdelávacích problémov ich detí.

Pri **rozhodovaní** o prijatí dieťaťa do MŠ riaditelia rešpektovali princípy rovného prístupu k výchove a vzdelávaniu a zákazu všetkých foriem diskriminácie, ale 25 % z nich neakceptovalo postupy a normy upravujúce prijímanie detí do MŠ.

Na otázky v **dotazníku pre vnútorných a vonkajších partnerov riaditeľa školy** odpovedalo **92 % z 3 309 respondentov kladne**. Ocenili možnosť vplývať na život a dianie v MŠ, otvorený informačný systém. Zistenia školských inšpektorov korelovali s odpoveďami respondentov.

Výrazné pozitívne zistenia

- kvalita vypracovania ŠkVP a školského poriadku
- vzájomná podpora, spolupráca, dobré vzťahy osôb zúčastnených pri V a V, vonkajších a vnútorných partnerov riaditeľa školy; uvoľnené a zodpovedajúce pracovné prostredie v MŠ; priaznivá učebná atmosféra tried
- zreteľný informačný systém vrátane nastavených pravidiel
- denný poriadok s pevne stanoveným a dodržiavaným časom činností zabezpečujúcich životosprávu detí

Oblasti vyžadujúce zlepšenie aj vzhľadom na zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania:

- rešpektovanie rozvojovej, výkonovej úrovne a momentálnych dispozícií detí
- uplatňovanie efektívnych metód, zásad a foriem V a V z hľadiska ich didaktickej funkčnosti
- aplikovanie hry ako základného výchovno-vzdelávacieho prostriedku aktivizácie detí k učeniu sa, získavaniu a využívaniu informácií, sebarealizovaniu sa, sebakontrolu, sebazdokonaľovaniu sa, sebaregulácii, sebareflexii a pod. (zohľadňujúc základný rámec kľúčových kompetencií dieťaťa v MŠ)

- zadávanie a riešenie divergentných úloh a úloh podporujúcich kreativitu detí
- hodnotenie detí vrátane oboznámenia ich o učebnom a osobnostnom prograse
- akceptovanie metodických odporúčaní vrátane podpory porozumenia a primeraného ovládania štátneho jazyka deťmi v triedach a školách s VJM, a deťmi z MRK
- aplikovanie skúseností z rôznych foriem vzdelávania pri VVČ
- doplnenie personálnej štruktúry v MŠ, ktoré vzdelávajú deti so ŠVVP, deti na jazykovo zmiešanom území, deti z MRK o učiteľov, asistentov učiteľa, odborných zamestnancov ovládajúcich aj rómsky jazyk
- debarierizovanie priestorov MŠ vzhľadom na bezproblémovú mobilitu detí, zamestnancov, zákonných zástupcov a potenciálne vzdelávaných detí so zdravotným znevýhodnením⁴⁰
- uplatňovanie funkcií poradných orgánov s dôrazom na progres v ich činnosti smerujúcej k efektívnemu podieľaniu sa na pedagogickom riadení a tým skvalitňovaní VVČ
- prijímanie opatrení k zisteným nedostatkom a kontrolovanie ich akceptovania vzhľadom na skvalitnenie predprimárneho vzdelávania
- uplatňovanie procesov sebahodnotenia ako autoregulačného mechanizmu vlastnej pedagogickej práce

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe zistených nedostatkov podľa ich závažnosti uplatnila Štátna školská inšpekcia **912 opatrení**. Z toho bolo **uložených 716 odporúčaní** a **196 opatrení**. Uplatnené opatrenia sa týkali najmä zohľadňovania výchovno-vzdelávacích potrieb detí; rešpektovania vyučovacieho jazyka; výkonu a účinnosti vnútroškolskej kontroly.

Zriadovatelia (56) boli **upozornení**⁴¹ na nedostatky, ktorých riešenie patrí do ich kompetencie.

Príslušné **RÚVZ** (24) boli **upozornené**⁴² na nepredložené prevádzkové poriadky; prekročenie stanovenej kapacity prijatých detí; nezabezpečenie adekvátnych materiálnych podmienok odpočinku detí.

⁴⁰ *absentujúce* bezbariérové úpravy interiéru a exteriéru v 86 % hodnotených škôl

⁴¹ Obec: Slovenský Grob; Vysoká pri Morave; Čabradský Vrbovok; Dolná Ždaňa; Holiša; Ladomerská Vieska; Ostrý Grúň; Preňčov; Stará Halič; Stredné Plachtince; Šíd – Gömörsid; Krásnohorská Dlhá Lúka; Brzotín; Rankovce; Štitáre; Lúčnica nad Žitavou; Červený Hrádok; Horná Seč; Slepčany; Ondrejovce; Stulňany; Vyšný Orlík; Udavské; Zubné; Tročany; Nižná Olšava; Abrahámovce; Livinské Opatovce; Pružina; Chocholná – Velčice; Malá Hradná; Sverepec; Brodské; Michal na Ostrove – Szentmihályfa; Lúč na Ostrove – Lúcs; Prašník; Bašovce; Gbeľany; Kľačany; Liptovská Kokava; Oravský Biely Potok; Kvačany; Nová Bystrica; Prosiek; Mesto: Vrábľa; Nitra; Prievidza; Námestovo; Ružomberok; BKW spol. s r. o., Sabinovská 6, Bratislava; Galileo School s. r. o., Hradská 85, Bratislava; Západný dištrikt ECAV na Slovensku, Námestie SNP 5, Zvolen; Deutch-Slowakische Akademien, a. s., Brezno; Združenie pre rozvoj vzdelávania, o. z., Lermontovova 1, Košice; 2M, s. r. o., Záhumenská 7, Trenčín; Detské centrum Motýlik s. r. o., Pri parku 16, Trenčín; SMŠ Včielka, s. r. o.

⁴² MŠ, Medzilaborecká 4, Bratislava; SMŠ Galileo School, Dudvážska 6, Bratislava; Evanjelická MŠ Dr. Filipa Melanchtona, Tupolevova 20, Bratislava; MŠ, Hlavná 406, Jakubov; SMŠ DSA, Komenského 12, Trebišov; MŠ, Malá Hradná 104; ZŠ s MŠ, Udiča 248; ZŠ s MŠ, Chocholná – Velčice 313; MŠ, Zvolenská 23, Nitra; MŠ Ondrejovce 14; SMŠ Včielka, Sabinovská 145, Prešov; MŠ, Bertotovce 174; MŠ, Koprivnica 124; MŠ, Abrahámovce 26; MŠ, Zubné 30; MŠ, Domašská ulica 604, Vranov nad Topľou; MŠ, Nižná Olšava 72; ZŠ s MŠ, Liptovská Kokava 391; MŠ, Za dráhou 19, Ružomberok; MŠ, Prosiek 50; MŠ, Kvačany 232; MŠ, Urbárska 1, Gbeľany; MŠ, Vyšná Šebastová 156; MŠ, Udavské 80

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- orientovať riadiacu činnosť na strategické usmerňovanie procesu V a V a využívať pri tom najmä potenciál vlastných poradných orgánov
- uplatňovať pri prijímaní detí do MŠ, okrem kritérií určených zákonom, aj ďalšie legitímne podmienky, ktoré posilnia objektivitu prijímacieho konania
- kontrolovať a hodnotiť pravidelne, dôsledne, adresne vyučovacie postupy učiteľov (využívanie hry v procese učenia sa; argumentáciu pri sebareflexii a sebaaprezentovaní detí; uplatňovanie skúseností učiteľov z rôznych foriem vzdelávania; akceptovanie metódik a metodických príručiek)

Zriaďovateľom

- rešpektovať pri uzatváraní pracovno-právnych vzťahov s pedagogickými zamestnancami MŠ kvalifikačné požiadavky na učiteľa MŠ; pri vymenúvaní do funkcie vedúceho pedagogického zamestnanca rešpektovať požiadavky kladené na tieto kariérové pozície
- podporovať v školách, ktoré predprimárne vzdelávajú deti z MRK, zamestnávanie učiteľov a asistentov učiteľa ovládajúcich rómsky jazyk
- zabezpečovať stanovený počet učiteľov striedajúcich sa v dvoch zmenách v triedach s celodennou výchovou a vzdelávaním
- podporovať profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov
- vytvárať ekonomické podmienky pre zabezpečenie potrebných didaktických pomôcok
- vytvárať adekvátne personálne a materiálno-technické podmienky pre predprimárne vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením zabezpečením príslušného počtu asistentov učiteľa a interných odborných zamestnancov, kompenzačných pomôcok zodpovedajúcich ich zdravotnému znevýhodneniu a bezbariérovými úpravami priestorov MŠ
- zosúladiť obsah zriaďovacích listín s aktuálnym stavom

Metodicko-pedagogickému centru

- rozšíriť ponuku vzdelávacích programov o modul zameraný na získavanie skúseností s vhodnou voľbou a aplikáciou efektívnych postupov pri VVČ z hľadiska ich didaktickej funkčnosti